

22-23.04.2024

<https://phoenixpublication.uz/>

**INNOVATION OZGARISHLAR DAVRIDA KORXONADA RESURLAR
TEJAMKORLIGI VA UNI AMALGA OSHIRISH YONALISHLARI**

U.F.Zaxidova

Buxoro muhandislik-texnologiya instituti, stajor o'qituvchi, Buxoro sh.

umidazoxidova1@gmail.com

Kadirov A.A.

Buxoro muhandislik-texnologiya instituti, talaba, Buxoro sh.

**РЕСУРСОСБЕРЕЖЕНИЕ НА ПРЕДПРИЯТИИ В ПЕРИОД
ИННОВАЦИОННЫХ ПЕРЕМЕН И НАПРАВЛЕНИЯ ЕГО ВНЕДРЕНИЯ**

У.Ф.Захидова

Бухарский инженерно-технологический институт, стажёр, г. Бухара,

umidazoxidova1@gmail.com

Кадилов А.А.

Бухарский инженерно-технологический институт, студент, г. Бухара,

**SAVING RESOURCES IN THE ENTERPRISE IN THE PERIOD OF
INNOVATIVE CHANGES AND DIRECTIONS OF ITS IMPLEMENTATION**

U.F.Zaxidova

Bukhara Engineering and Technology Institute, intern teacher, Bukhara,

umidazoxidova1@gmail.com

Kadirov A.A.

Bukhara Engineering and Technology Institute, student, Bukhara,

Hozirgi vaqtda qazib olish korxonalarining resurslarning cheklanganligi va qiymati sharoitida faoliyat yuritishi xo'jalik yurituvchi subyektlar uchun resurslarni tejash bilan bog'liq dolzarb muammolarni keltirib chiqarmoqda, bu esa tashkiliy menejmentni resurslarni tejash strategiyasini amalga oshirishga yo'naltirishni, ushbu strategiyani amalga oshirishga qodir mexanizmni shakllantirishni nazarda tutadi. Shu bilan birga, qaysi resurs muhokama qilinayotgani muhim emas, chunki zamonaviy iqtisodiy vaziyat barcha resurslarni (ishlab chiqarishni rivojlantirishga moliyaviy, moddiy, mehnat, investitsiya investitsiyalarini) tejashni talab qiladi, chunki ularning etishmasligi sanksiya bosimi bilan bir necha bor kuchaytirilgan ob'ektiv iqtisodiy haqiqatdir.

Resurslardan samarali foydalanish va takror ishlab chiqarish masalalariga P. Duglas, J. B. Klark, C. Kobb, A. Marshall va boshqalar. Ushbu olimlar resurs salohiyatini takror ishlab chiqarish muammosi bilan bog'liq ayrim masalalarni o'rganib chiqdilar, ammo bu uning ahamiyatini va qazib olish korxonalarining iqtisodiy o'sishini ta'minlash omillaridan biri

22-23.04.2024

<https://phoenixpublication.uz/>

sifatida resurs salohiyati masalasiga zamonaviy sharoitlarga moslashtirilgan yangi yondashuvlarni ishlab chiqish zarurligini kamaytirmaydi.

Hozirgi vaqtda resurslarni tejash masalalariga Antipova O. V. [1], Arutyunyan yu. I., Gonik G. G. [2], Bogatyrev V. A., Bogatyrev A. V., Efimychev A. yu. [3], Valiyev V. N., Kosolapov O. V. [4], Gizyatov I. I. [5], Kononenko E. S. [6], Negreyeva V. V., Filimonova A. V., Zamyatina A. A. [7], Savadova L. yu. [8], Tsoxovrebov E. S. [9] va boshqalar.

Yuqoridagi ishlarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, sanoat korxonasida resurslarni tejashni boshqarish [10] jarayonining murakkabligi quyidagi xususiyatlar bilan belgilanadi:

- birinchidan, boshqaruv jarayoni dinamik ishlab chiqarish faoliyati doirasida davom etadi, bunda texnologik jarayon, ishlab chiqarishni tashkil etish [11], logistika sohasidagi kichik o'zgarishlar ham qo'shimcha va istalmagan ishlab chiqarish xarajatlariga olib keladi;

- ikkinchidan, boshqaruv sub'ekti turli xil resurslardan (moddiy-xom ashyo, moliyaviy, axborot, mehnat va boshqalar) iborat murakkab ob'ektga ta'sir qiladi.;

- uchinchidan, resurslarni tejashni boshqarish [12] jarayoni kompaniyaning turli tarkibiy bo'linmalari tomonidan amalga oshiriladigan son-sanoqsiz funktsional operatsiyalardan iborat bo'lib, ular o'zaro va tashqi muhit bilan o'zaro ta'sir qiladi. [4]

Ushbu shartlarning mavjudligi resurslarni tejashni boshqarish bilan bog'liq tashkiliy boshqaruv jarayonlarini murakkablashtiradi va ushbu yo'nalishda keyingi ilmiy izlanishlarni talab qiladi [13].

Muammoni shakllantirish. Ishning maqsadi resurslarni tejashni boshqarish [14] mexanizmini takomillashtirish, zamonaviy sanoat korxonalarida resurslarni tejash bo'yicha boshqaruv qarorlarini qabul qilish yo'nalishlarini ishlab chiqishdir. [15]

Maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalarni hal qilish kerak:

- resurslarni tejashning mohiyati va asosiy muammolarini ochib berish;

- korxonaning resurslarni tejashni strategik boshqarishni takomillashtirish [16] holati va imkoniyatlarini baholash;

- zamonaviy korxonalarda resurslarni tejash loyihalarini amalga oshirish bo'yicha samarali boshqaruv [17] qarorlarini qabul qilish imkoniyatlarini asoslash.

Resurslarni tejash muammosi butun dunyoda eng muhimlaridan biri bo'lib, xalqaro tashkilotlar, xususan BMT darajasida tsivilizatsiya rivojlanishining eng muhim muammosi sifatida tan olingan. Ushbu muammo barcha rivojlangan mamlakatlar uchun dolzarb bo'lib [18], Rossiyada ham ustuvor ahamiyat kasb etmoqda, bunda tabiiy va texnogen resurslarni yanada barqaror (oqilona) ishlab chiqarish [19], qayta ishlash va ulardan foydalanish hisobiga butun hayot tsikli davomida resurslarni (moddiy va energiya) boshqarishga tizimli yondashuvni shakllantirish zarurati e'lon qilinadi.

"Resurslarni tejash" tushunchasining o'zi ko'p qirrali bo'lib, ko'plab hodisalarda o'zini namoyon qilishi mumkin: ijtimoiy zarur mehnat tomonidan mahsulot tannarxini pasaytirish [20], foyda stavkasini oshirish, atrof-muhit holatini yaxshilash va korxona tomonidan - energiya tejash, materiallarni tejash, mehnatni tejash va boshqalar. [6].

22-23.04.2024

<https://phoenixpublication.uz/>

Resurslarni tejash zamonaviy korxonalarni boshqarish siyosatining asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lib, ushbu tadqiqot kontekstida asarlarda keltirilgan ta'riflarni hisobga olgan holda [1, 3, 6, 8], ishlab chiqarish birligining moddiy va energiya sarfini kamaytirish, ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish, [21] ilmiy-texnikaviy yutuqlarni joriy etish orqali yakuniy mahsulot ishlab chiqarishni ko'paytirish jarayoni sifatida qaraladi zamonaviy ilm-fan tomonidan taklif etilayotgan boshqaruvning tashkiliy-iqtisodiy modellarini rivojlantirish va joriy etish; bu boshqaruv usuli [22] bo'lib, unda korxonaning barcha resurslaridan oqilona foydalanish, albatta, resurslarni tejaydigan texnologiyalarni joriy etish va ularga nisbatan samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilish [23] bilan birga keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Алёхина Е.И. Инновационная деятельность как элемент стратегического развития предприятия // Эффективное управление экономикой: проблемы и перспективы: сборник трудов IV Всероссийской научно-практической конференции; научн. ред. В. М. Ячmeneва. Симферополь: ИТ АРИАЛ, 2019. С. 362.
2. Бездудный Ф.Ф., Смирнова Г.А., Нечаева О.Д. Сущность понятия «инновация» и его классификация // Инновации, 1998. № 2-3. С.25-28
3. Васильев А.Н. Анализ динамики инновационной активности экономики Российской Федерации за 2003 - 2016 годы // Вестник Волжского университета имени В.Н. Татищева. - 2018. - №1. - т.2. [Электронный ресурс] URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-dinamiki-innovatsionnoy-aktivnostiekonomiki-rossiyskoy-federatsii-za-2003-2016-gody>
4. Волынкина, М.В. Правовое регулирование инновационной деятельности: проблемы теории / М.В. Волынкина.- М.: Аспект-Пресс, 2007. - 192 с.
5. Друкер П.Ф. Бизнес и инновации. М.: Вильямс, 2007. 432 с.
6. Дармилова Ж.Д. Инновационный менеджмент: учебное пособие. М.: Дашков и К, 2013.168 с.
7. Отнюкова Г.Д. Понятие и признаки инновационной деятельности //Вестник Университета имени О. Е. Кутафина. 2015. № 1. С. 45
8. Санто Б. Инновация как средство экономического развития: пер. с венг. общ. ред. и вступ. ст. Б.В. Сазонова. М.: Прогресс, 1990. С 141
9. Халилова М., Мусаева Ж., Бухара Р. У. ИННОВАЦИОННЫЕ ФОРМЫ ОБУЧЕНИЯ И ИХ ОСОБЕННОСТИ.
10. Мусаева, Ж. К. "Роль и значение экономических знаний в произведениях Алишера Навои." FORMAT: 98.
11. Мусаева, Ж. К. "РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННЫХ РЕСУРСОВ В РАЗВИТИИ НАУКИ И ТЕХНИКИ." ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНИШ УЧУН ИЛМИЙ АХБОРОТ РЕСУРСЛАР: 51.

22-23.04.2024

<https://phoenixpublication.uz/>

12. Мусаева Ж. К. РОЛЬ УПРАВЛЕНИЯ В РАЗВИТИИ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ОТНОШЕНИЙ //Инновационное развитие. – 2017. – №. 4. – С. 70-71.
13. Мусаева Ж. К. СТРАТЕГИЯ И ПОТЕНЦИАЛ РАЗВИТИЯ ПРОИЗВОДСТВА //Ученый XXI века. – 2017. – С. 80.
14. Musaeva J. K., Elmurodov S. S., Yuldasheva S. N. ROLE OF CURRENCY RELATIONS IN THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY OF UZBEKISTAN //Бенефициар. – 2019. – №. 44. – С. 22-25.
15. Karomatovna M. J., Rustambek R. BILIMLARGA ASOSLANGAN RAQAMLI IQTSODIYOTNI RIVOJLANTIRISH OMILLARI //САМАРҚАНД ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ. – 2021. – С. 505.
16. Musayeva J.K. O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishda korxona aktivlarini boshqarish, globallashtirish va integratsiya jarayonlarining ta'siri. СОЛИҚ ВА ҲАЁТ ЭЛЕКТРОН ИЛМИЙ ОММАБОП ЖУРНАЛ, II СОН. 2023, 13-19-bet
17. Mukhsinov B., Yuldasheva S. Jamila Musaeva International journal of advanced science and technology vol. 29, no. 5, (2020) //issn. – 2005. – Т. 4238. – С. 1922-1926.
18. Musaeva J.K. Evaluation of the fixed capital of enterprises and the main ways of their effective use. "ЛОГИСТИКА ВА ИҚТИСОДИЁТ" илмий электрон журналы. 2022 йил 2 СОН. 70-77 bet
19. Очилов СБОСБ, Худайбердиева О.К., Мехринисо К. ДИФФЕРЕНЦИАЛЬНЫЙ МЕТОД ПРОГНОЗИРОВАНИЯ ТРУДОВЫХ РЕСУРСОВ НА ОСНОВЕ КОРРЕЛЯЦИОННЫХ МОДЕЛЕЙ //Американский журнал социальных наук и инноваций в образовании. – 2023. – Т. 5. – №. 04. – С. 21-27.
20. Курбановна, Худайбердиева Айша и Убайтова Мохитабон. «СОВРЕМЕННЫЕ КЛАСТЕРЫ В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ ЯВЛЯЮТСЯ ЭФФЕКТИВНЫМ СРЕДСТВОМ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ». Новости образования: исследование XXI века 1.11 (2023): 177-185.
21. Khalilova, M. N., and Pulotov Sh Sh. "Actuality of Public Finance Management System in The Republic of Uzbekistan: Main Directions, Stages, Prospects for Improvement." European Journal of Economics, Finance and Business Development 1.3 (2023): 1-3.
22. Shavkatovich P. S., Narzullayevna B. S., Rasulovna K. G. INCREASING THE INVESTMENT ACTIVITY OF PRODUCTION ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF THE DIGITAL ECONOMY //European Journal of Interdisciplinary Research and Development. – 2023. – Т. 15. – С. 31-34.